
LICHEN SCLEROSUS

WAT IS LICHEN SCLEROSUS ?

Lichen sclerosus zijn kleine witte plekken die spontaan ontstaan op de geslachtsorganen. *Lichen* betekent 'plekje' en *sclerosus* betekent 'verhard'. De huid ter plaatse van de lichen sclerosus voelt niet normaal soepel aan, de elasticiteit is er uit. Er is vorming van teveel bindweefsel, litteken-achtig. De huid kan kapot gaan, er kunnen wondjes en zweertjes in ontstaan. Lichen sclerosus komt het meest voor bij vrouwen, op de schaamlippen. Het kan al op jonge leeftijd ontstaan. Mannen kunnen het ook hebben, meestal op de penis, op de eikel of de voorhuid. In zeldzame gevallen kan het ook elders op de huid voorkomen. Het is een goedaardige aandoening. De oorzaak is niet bekend. Het is niet besmettelijk.

WIE KRIJGT LICHEN SCLEROSUS ?

Lichen sclerosus komt het meest voor bij vrouwen (6 x vaker dan bij mannen) en begint meestal tussen het 45e en 60e levensjaar. Ongeveer 15% van de vrouwen krijgt het al op jonge leeftijd. Soms wordt het ook gezien bij volwassen mannen. Het is niet erfelijk.

HOE ONTSTAAT LICHEN SCLEROSUS ?

De oorzaak is niet bekend. Er zijn theorieën dat de verharding van de huid wordt voorafgegaan door een ontsteking van de huid. Die ontsteking kan dan zijn veroorzaakt door een infectie met bacteriën of virussen, of door een auto-immuunziekte. Er lijkt ook een hormonale factor een rol te spelen, want het komt vooral bij vrouwen voor en begint meestal rond de menopauze. En bij jonge meisjes verbetert de aandoening vaak na de puberteit of verdwijnt zelfs helemaal.

WAT ZIJN DE VERSCHIJNSELEN ?

Bij lichen sclerosus ziet men scherp begrensde witte, soms glanzende (parelmoer-achtig) plekken, bij vrouwen vooral op de schaamlippen en het huidgebied rondom de anus, en bij mannen vooral op de penis en de voorhuid. In 20% van de gevallen zijn er ook plekkjes elders op het lichaam, vooral op het bovenste deel en rond de navel. De plekken buiten het genitale gebied geven meestal geen klachten. In de mond komt het voor als blauw-witte plekkjes op de binnenkant van de wang, het verhemelte en de tong, vaak zonder dat men er weet van heeft.

Bij vrouwen staan in de genitaalstreek jeuk en pijnklachten op de voorgrond. Tengevolge van wrijven en krabben in het gebied rondom de schaamlippen en de anus kunnen oppervlakkige wondjes ontstaan, die op hun beurt weer kunnen zorgen voor enig bloedverlies. Door verlies van elasticiteit ontstaan er littekens van de huid, die de schaamlippen en clitoris met elkaar kunnen laten vergroeien, waardoor geslachtsgemeenschap als pijnlijk wordt ervaren. Ook de vaginale ingang kan vernauwd raken en in de wand van de vagina kunnen ook pijnlijke kloofjes ontstaan.

Bij mannen zijn een vernauwing van de voorhuid door verlittekening en herhaalde infecties aan de glans penis (eikel) de meest voorkomende klachten, samen met jeuk en een pijnlijke erectie. Tevens kunnen er kloofjes aan de voorhuid of penis ontstaan. Het scrotum (balzak) en het gebied rondom de anus zijn zelden aangedaan.

Bij jonge meisjes verloopt lichen sclerosus vaak zonder klachten. Klachten bestaan in het algemeen uit jeuk en een branderig gevoel ter plaatse van de huidafwijkingen. Andere klachten zijn vaginale afscheiding, pijn bij ontlasting en pijn bij het plassen. Ook abnormale haargroei aan de binnenkant van de schaamlippen wordt soms gezien, die weer verdwijnt wanneer de aandoening geneest. Onterecht worden de vaginale wondjes soms in verband gebracht met seksueel misbruik.

HOE WORDT DE DIAGNOSE GESTELD ?

De meeste vormen van lichen sclerosus zijn voor de dermatoloog gemakkelijk te herkennen. Soms is het nodig om een stukje weefsel af te nemen onder lokale verdoving (een biopsie) voor onderzoek van de huid onder de microscoop. Er is geen aanvullend onderzoek zoals bloedonderzoek nodig.

WAT IS DE BEHANDELING ?

Afwijkingen bij kinderen (met name jonge meisjes)

Bij jonge meisjes zijn jeuk en pijn aan de buitenste schaamlippen en het gebied rondom de anus de meest voorkomende problemen. Beide kunnen verlicht worden door gebruik van corticosteroïd crèmes of zalven.

Afwijkingen bij volwassen vrouwen

Jeuk is de meest voorkomende klacht. Ook spontane pijn en pijn bij geslachtsgemeenschap, al dan niet tengevolge van vergroeiingen, komen vaak voor. In eerste instantie zullen crèmes of zalven met sterk werkzame corticosteroïden voorgeschreven worden. De klachten van pijn en jeuk zullen hiermee snel verminderen en ook het risico op verlittekening en vergroeiingen van de huid wordt hiermee tegengegaan. Hierna kan men, afhankelijk van de klachten, overgaan op minder sterke en/of minder frequent gebruik van corticosteroïd zalven of crèmes. Ook het gebruik van oestrogeen bevattende crèmes resulteert soms in een verbetering van de klachten. In ernstige gevallen kunnen tabletten worden toegepast. Deze ziekte kent, wanneer zij ontstaat bij volwassen vrouwen, geen spontane genezing. Een patiënte zal gedurende de rest van haar leven de zalven of crèmes moeten blijven gebruiken in een zo laag mogelijke frequentie van smeren waarmee de klachten onderdrukt kunnen worden. Wel is er soms gedurende enige tijd afwezigheid van klachten, waarbij ook niet gesmeerd hoeft te worden.

Afwijkingen bij volwassen mannen

Een vernauwing van de voorhuid kan het best verholpen worden door een besnijdenis, ook wel circumcisie genoemd. Jeuk- en pijnklachten kunnen het beste onderdrukt worden met corticosteroïd zalven of crèmes toegepast in een effectieve frequentie van smeren. Op deze manier is het mogelijk om lange tijd klachtenvrij te blijven.

Afwijkingen elders op het lichaam

De huidafwijkingen elders op het lichaam van lichen sclerosus reageren niet goed op behandeling. Als de huid strak aanvoelt geeft een verzorgende crème ook verlichting.

WAT KUNT U ZELF NOG DOEN ?

Wie lichen sclerosus heeft, doet er verstandig aan voorzichtig te zijn met de huid en die zo min mogelijk te beschadigen. In de beschadigde huid kan namelijk weer een nieuwe lichen sclerosus plek ontstaan. Probeer dus niet te krabben als het jeukt, gebruik de crème.

WAT ZIJN DE VOORUITZICHTEN ?

Lichen sclerosus die op kinderleeftijd ontstaat heeft een veel betere prognose dan lichen sclerosus die op volwassen leeftijd ontstaat. In ongeveer tweederde van de gevallen op kinderleeftijd verdwijnen de afwijkingen in de puberteit. Bij volwassenen is de aandoening chronisch.

In zeldzame gevallen ontstaat huidkanker in het aangedane gebied. De kans hierop is heel klein. Maar gezien dit risico is het wel raadzaam om de plek te laten inspecteren door de huisarts of door de dermatoloog of de gynaecoloog als u veranderingen bemerkt zoals wondjes, bultjes, verdikte plekken, of uitbreiding van de plek. Indien u daar prijs op stelt kan er ook een jaarlijkse controle afspraak worden gemaakt om de plek te beoordelen.

EMOTIONELE EN PSYCHISCHE ASPECTEN

Patiënten, vooral vrouwen, blijven vaak lang met de klachten rondlopen zonder hun arts te raadplegen. Dit gebeurt vaak uit een gevoel van gêne. Soms wordt de aandoening niet of te laat herkend. Lichen sclerosus van de vulva kan veel jeuk en pijn veroorzaken, dit kan het dagelijks leven verstoren. De vorm van de vagina kan veranderen door vergroeiingen. Vrijen kan soms pijnlijk zijn. Relaties staan onder druk. Het regelmatig moeten laten inspecteren is vervelend, het verhaal over mogelijk ontstaan van huidkanker veroorzaakt ongerustheid. Al met al is dit dus een vervelende aandoening, die ook nog eens lastig te behandelen is.

Voor sommige patiënten kan het nuttig zijn contact te zoeken met andere patiënten die de aandoening hebben. Er is een patiëntenvereniging (www.lsnederland.nl).

